

08 TIELAP

TIELAITOS
Lapin tiepiiri
E. Järviluoma
21.3.1990

Tielaitos
Tiehallituksen kirjasto

Doknro: 920982
Nidenro: 921378

VARKAANKURUN YMPÄRISTOSELVITYS

Kolarin kunnan alueella sijaitseva Varkaankuru on noin 42,1 hehtaaria suuri lehtojensuojeluohjelmaan kuuluva valtakunnallinen kohde (Komi-teanmietintö 1988:16). Lapin läänissä on 49 valtakunnallista lehtojensuojelukohdetta, joiden yhteispinta-ala on 1097,5 ha. Lisäksi on pienempiä paikallisia ja maakunnallisia kohteita. TVL:n Lapin piiri on suunnitellut Yllästunturille tien, joka kulkisi joko tunnelissa Varkaankurun alitse tai siltaa pitkin Varkaankurun ylitse. Noin 13 % Varkaankurun lehtojensuojeluohjelmasta sijaitsisi suunnitellun tien yläpuolella. Tunnelin pituus tulisi olemaan noin 3550 m ja Varkaankurun kohdalla se kulkisi noin viiden metrin syvyydessä kallion sisällä. Suunniteltu silta olisi noin 130 metriä pitkä ja se ylittäisi kurun korkeimmillaan noin viidentoista metrin korkeudessa. Suunnitellun sillan kohdalla Varkaankurun lehtojensuojeluohjelmaan kuuluvan alueen leveys on 130-150 metriä.

Varkaankurun pohjalle on suotuisan pienilmaston vuoksi kehittynyt puronvarsilehto, jonka maaperän ravinteikas humus on pääasiassa kevät-tulvien mukanaan tuomaa. Varkaankurun yläosan puusto on harvaa männiköä tai metsänrajan tunturikoivikkoa. Varkaankurussa vallitseva lehtotyyppi on kuitenkin tuore kurjenpolvi-imarretyyppi (GDT), jota rikkovat pienet saniaislehdot. Puuston muodostavat järeät vanhat kuuset, joiden joukossa sekapuuna on hieskoivua, puumaisia pihlajia ja raitoja. Eeronheimo (1986) on tehnyt selvityksen Varkaankurun eläimistöstä ja kasvillisuudesta. Selvitys tehtiin Metsähallinnon Varkaankurun alueelle suunnittelemaa luontopolkua varten. Luontopolku valmistui syksyllä 1989. Luontopolkuun liittyen Varkaankuruun on rakennettu pitkostus, portaat ja laavu. Kohdeopasteita on polulla pitkin matkaa. Luontopolun kustannukset olivat yhteensä noin 200 000 markkaa. Liitteessä 1 on esitetty luontopolun sijoittuminen maastoon.

Eeronheimon (1986) selvityksen mukaan Varkaankurun alueen linnustossa runsaimpia ovat urpiainen, järripeippo, pajulintu ja metsäkirvinen. Kurun lehdossa tavataan joitakin eteläisiä lintuja ja tunturinrinteillä todella pohjoisia lintuja. Harvinaisehkoja lajeja näin pohjoisessa ovat peukaloinen, puukiipijä, hippiäinen ja tilitalti. Puukiipijän pesintä kurussa on todennäköinen, peukaloisen pesintä on varma. Peukaloinen, jonka pohjoisessa pesivä kanta on harva ja satunnainen, on luonnontilaisten sekametsäkorpien, puronotkojen ja rotkolaaksojen asukas. Puukiipijä on vanhojen sekametsien laji, mutta sitä tavataan rehevähajuisista kuusikoista ja vanhoista lehtimetsistäkin. Hippiäinen pesii lähes yksinomaan kuusimetsissä ja se etsii kesäaikaan myös pääosan ravinnostaan kuusesta. Tilitalti esiintyy erityisesti kuusi- ja kuusi-lehtisekametsien sisäosissa ja karttaa pieniä metsiköitä.

Varkaankurussa harvinaisia arktisia lajeja ovat keräkurmitsa, kiiruna ja pulmunen, jotka viihtyvät puuttomilla ja karuilla tunturipaljakoil-la. Runsaasti koivua kasvavalla vyöhykkeellä esiintyy metsien ja paljakan lajeja sekaisin. Riekko tulee kiirunan tilalle ja metsäkirvinen niittykirvisen. Pikkunisäkkäistä alueella tavataan mm. vesipäästäistä. Vesipäästäinen elää kaikenlaisten vesien varsilla.

Varkaanelan yläpuolella kasvaa runsaasti koivua. Koivikossa kasvaa mm. harvinaista tunturihiirenporrasta (Athyrium alpestre) ja levinneisyydeltään mielenkiintoista tunturipajua (Salix glauca subsp. glauca). Niitä kasvaa myös muualla Varkaankurun alueella.

Varkaankurussa sijaitsevat kirkasvetiset Varkaanelamet, joiden ympäristössä kasvaa mm. lehtotähtimöä (Stellaria nemorum), tunturihiirenporrasta (Athyrium alpestre), tunturiliekkoa (Diphasiastrum alpinum), tunturikeltanoa (Hieracium Alpina -ryhmä) ja isoalvejuurta (Dryopteris expansa). Sammalista alueella tavataan mm. hetevarstasammalta. Kurussa virtaava puro kulkee osittain maan pinnalla ja osittain maan sisässä. Varkaankurun vesitalouteen vaikuttaa varsinaisen pääuoman lisäksi mm. kuruun lounaasta laskeva jyrkkäputouksinen sivupuro. Varkaankurussa on myös lähteitä.

Varkaankurussa kasvavia harvinaisia lajeja ovat edellä mainittujen lisäksi mm. pohjansinivalvatti (Cicerbita alpina), saurakeltanot (Hieracium Foliosa -ryhmä), korvakepaju (Salix glauca subsp. stipulifera) ja mustuvapaju (Salix myrsinifolia). Varkaankurussa kasvavia levinneisyydeltään mielenkiintoisia lajeja ovat mm. väinönputki (Angelica archangelica), riekonmarja (Arctostaphylos alpina), norjanjakkärä (Gnaphalium norvegicum), tunturivihvilä (Juncus trifidus), tesma (Milium effusum), pohjanpunaherukka (Ribes spicatum) ja tunturipaju (Salix glauca subsp. glauca). Varkaankurussa kasvaa lehdoille tyypillisiä sieniä. Liitteissä 2 ja 3 on esitetty Varkaankurun kasvillisuus ja pinnanmuodot Eeronheimon (1986) mukaan. Myös maisemallisesti kasvillisuudeltaan rehevä Varkaankuru muodostaa arvokkaan, ympäristöstä poikkeavan, kokonaisuuden.

Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan mukaan suojelua vaativat lajit jaetaan kiireellisyysjärjestyksessä eri uhanalaisuusluokkiin (Komiteanmietintö 1985:43). Hävinneitä (H) ovat lajit, joiden uudistuvat populaatiot ovat hävinneet Suomesta tai joita ei ole etsinnöistä huolimatta tavattu enää vuoden 1960 jälkeen. Erittäin uhanalaisten (E) lajien uudistuvat populaatiot ovat lähitulevaisuudessa vaarassa hävitä Suomesta, jollei uhkatekijöitä poisteta. Vaarantuneita (V) ovat lajit, joiden säilyminen pitemmällä aikavälillä on epävarmaa ja joista lähitulevaisuudessa tulee erittäin uhanalaisia, jollei uhkatekijöitä poisteta. Silmälläpidettävien (S) lajien kannan kehitystä on seurattava, mutta niitä ei eri syistä ole sisällytetty edellisiin luokkiin. Lapin läänin keskiosan uhanalaisuusryhmittelyssä silmälläpidettäviä lajeja Varkaankurun alueella ovat tunturihiirenporras (Athyrium alpestre) ja lehtotähtimö (Stellaria nemorum).

Varkaankurun alueella ei ole merkittäviä kulttuuri- tai esihistoriallisia kohteita.

MAHDOLLISEN SILLAN RAKENTAMISESSA JA HOIDOSSA HUOMIOON OTETTAVIA SEIKKOJA:

- Silta tulisi rakentaa mahdollisimman ylös tunturiin lähelle jo olemassa olevaa laskettelurinteen ala-asemaa tai laskettelurinteen yli, jolloin siitä olisi vähiten maisemallista ja ympäröivistä haittaa Varkaanelan ympäristölle ja Varkaanelan eteläpuolella kulkevalle luontopolulle. Varkaanelan ja laskettelurinteen ala-aseman välimatka on vain noin 250 metriä. Tielinjauksessa tulisi muutenkin ottaa huomioon P-paikalta Varkaanelamelle kulkeva luontopolku.

- Rakentamisvaiheessa ja myöhemmin siltaa käytettäessä siltapenkereis-

tä tai muista sillan yhteydessä tehtävistä rakennelmista ei saa valua Varkaankuruun hiekkaa tai maamassoja, jotka muuttaisivat koko kurun luonnontilaa. Erityisesti kevättulvien aikaan asiaan tulee kiinnittää huomiota. Sillan rakentamisvaiheessa voidaan asiaan vaikuttaa huolellisella maisemoinnilla ja siltapenkereiden verhoilulla (esim. luonnonkiviheitoke).

- Sillan talvikunnossapidossa ei ehdottomasti saa käyttää suolaa, koska suola kuruun valuessaan vaikuttaisi lehtoalueen herkkään kasvillisuuteen.

- Sillan puhtaanapito tulee hoitaa siten, että hiekka ja lumimassat kuljetetaan alueelta pois.

- Liikenteen määrä, laatu ja nopeus vaikuttavat melun määrään. Sillan rakenteissa tulisi kiinnittää erityistä huomiota liikenteen aiheuttaman melun ehkäisemiseen.

MUITA SILLASTA MAHDOLLISESTI AIHEUTUVIA YMPÄRISTOVAIKUTUKSIA :

- Silta näkyisi Varkaankurun yläosan alueelle, missä puusto on harvaa.

- Aakenustunturille silta ei näkyisi, koska maasto suunnitellun sillan ja Aakenustunturin välissä on riittävän korkea.

- Sillalla kulkevasta liikenteestä aiheutuisi jonkin verran ilmansaastehaittoja Varkaankurun kasvillisuudelle (esim. lyijy). Tosin sillan suurin käyttöaika olisi talvella, jolloin kasvillisuus on lumen suojassa.

- Sillasta voisi aiheutua Varkaankurun roskaantumisen lisääntymistä, jota kurussa jo esiintyy lähellä sijaitsevan laskettelurinteen takia.

- Silta voisi vaikuttaa myös alueen eläimistöön. Lajin elinympäristön jääminen aivan tien välittömään läheisyyteen ja muuttuneet olosuhteet voivat aiheuttaa lajin häviämisen. Melulla on eläimistöön karkoittava vaikutus. Lisäksi tie voi aiheuttaa eläinten liikennekuolemia ja estää lajien leviämistä.

TUNNELISTA MAHDOLLISESTI AIHEUTUVIA YMPÄRISTOVAIKUTUKSIA :

- Varkaankurun alittavan tunnelin suurin ympäristöhaitta olisi sen mahdollinen vaikutus Varkaankurun vesitasapainoon. Tunneli sijaitsisi kurun yläosassa, jolloin kuruun tulisi kuitenkin vettä siihen laskevien sivupurojen kautta ja ainakin kevättulvan aikaan myös pääuomaa pitkin. Kvartsiittikallioon louhittavan tunnelin ympäristöön voisi louhimisvaiheessa tulla rakoja, jotka tulisi täyttää rakentamisvaiheessa huolellisesti sementillä. Varkaankuru sijaitsee todennäköisesti ruhjelaaksossa, jolloin suurikin kallion rakoilu tunnelin rakentamisvaiheessa on mahdollista.

- Tunnelin suuaukko Varkaankurun itäpuolella olisi maisemallisesti häiritsevä, koska alueella jouduttaisiin loivan maaston takia tekemään suuria leikkauksia. Itse Varkaankuruun leikkaukset eivät näkyisi.

KIRJALLISUUS:

Eeronheimo, H. 1986: Varkaankurun ja sitä ympäröivän alueen eläimis-

tosta ja kasvistosta kesällä 1986. Raportti.

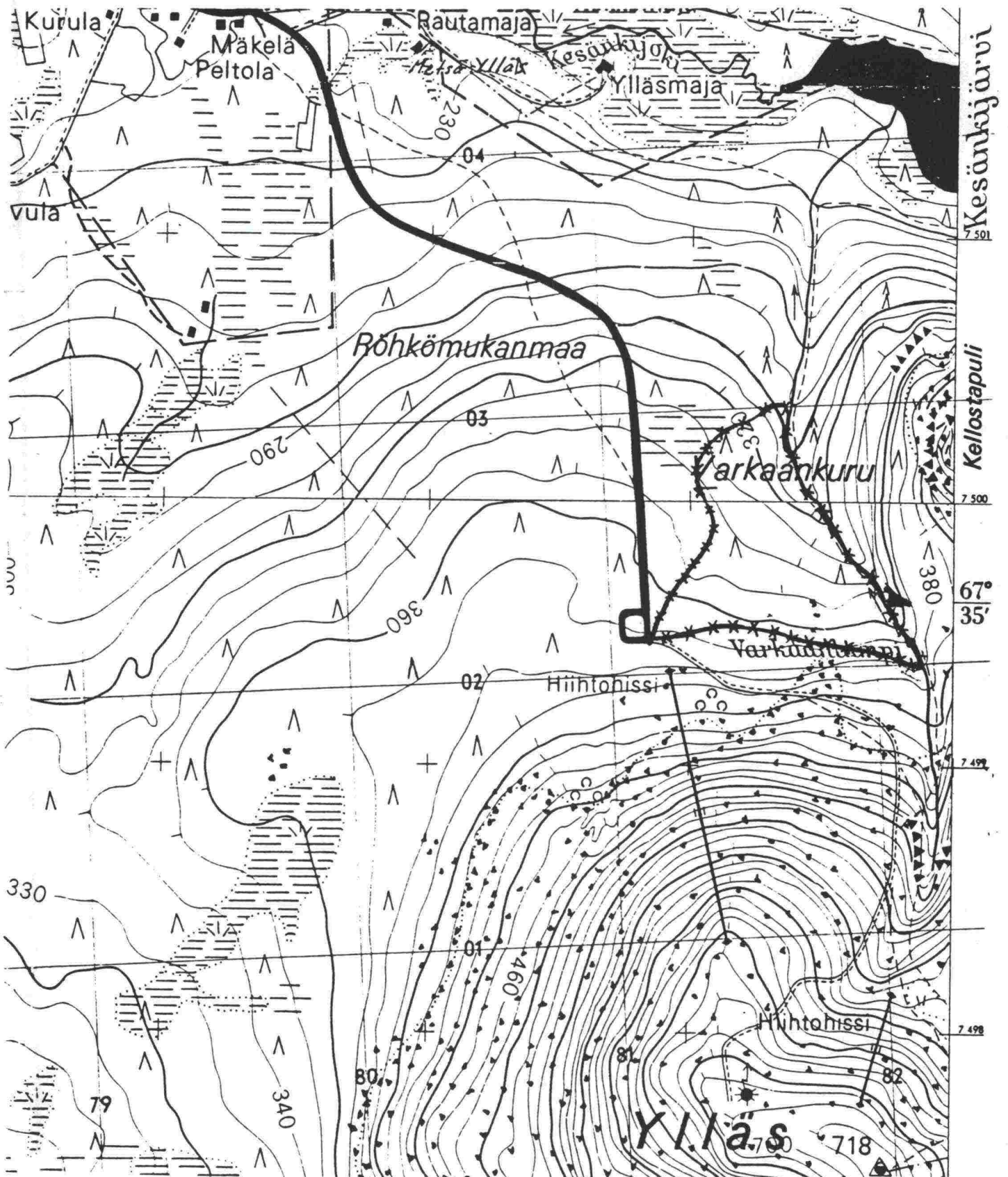
Komiteanmietintö 1985:43. Uhanalaisten eläinten ja kasvien suojelutoimikunnan mietintö. I. Yleinen osa. 111 s. Helsinki. Valtion painatuskeskus.

Komiteanmietintö 1988:16. Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. 279 s. Helsinki. Valtion painatuskeskus.

Retkeilykasvio 1986. Toim. Hämet-Ahti, L., Suominen, J., Ulvinen, T., Uotila, P. & Vuokko, S. 598 s. Suomen Luonnonsuojelun Tuki Oy. Helsinki.

Varkaankurun luontopolun sijoittuminen Ylläksen alueella.

xxxxxx Varkaankurun luontopolku

Varkaankuru

VARKAANLAMPI

TUKIKOHTA

KELLOSTAPULI

lampi

puro

epäselvä puro,
puron pohja

MAASTON JYRKKEYYS

jyrkkä kallioseinä

jyrkkä seinä

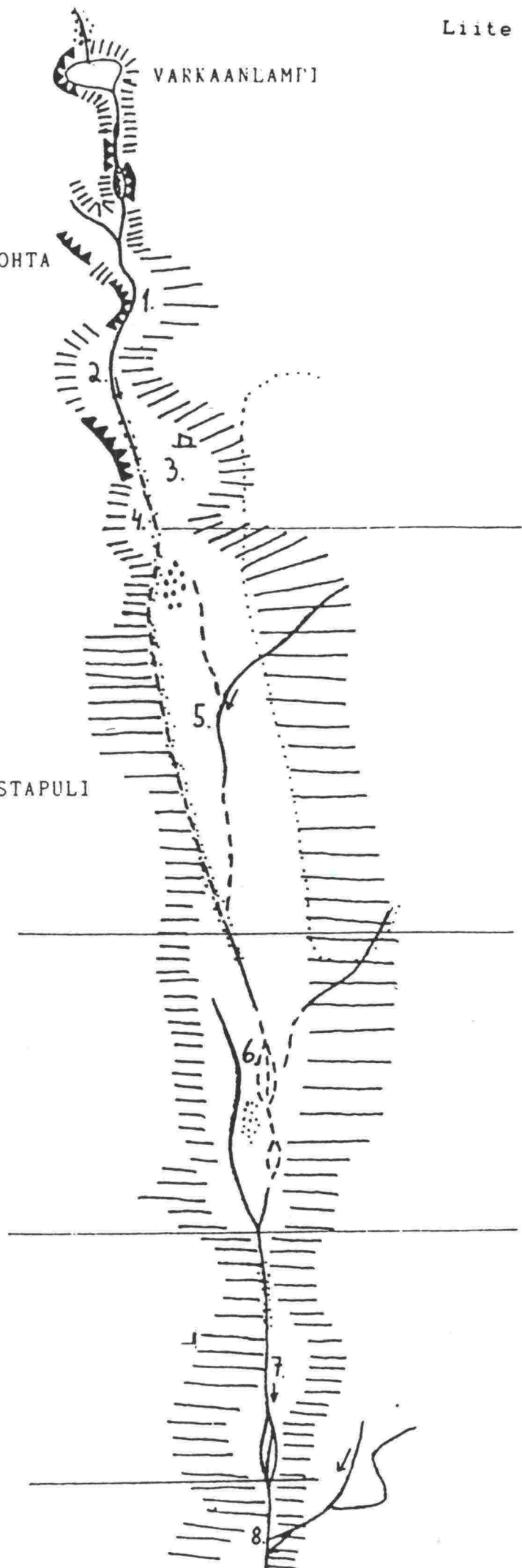
loiva

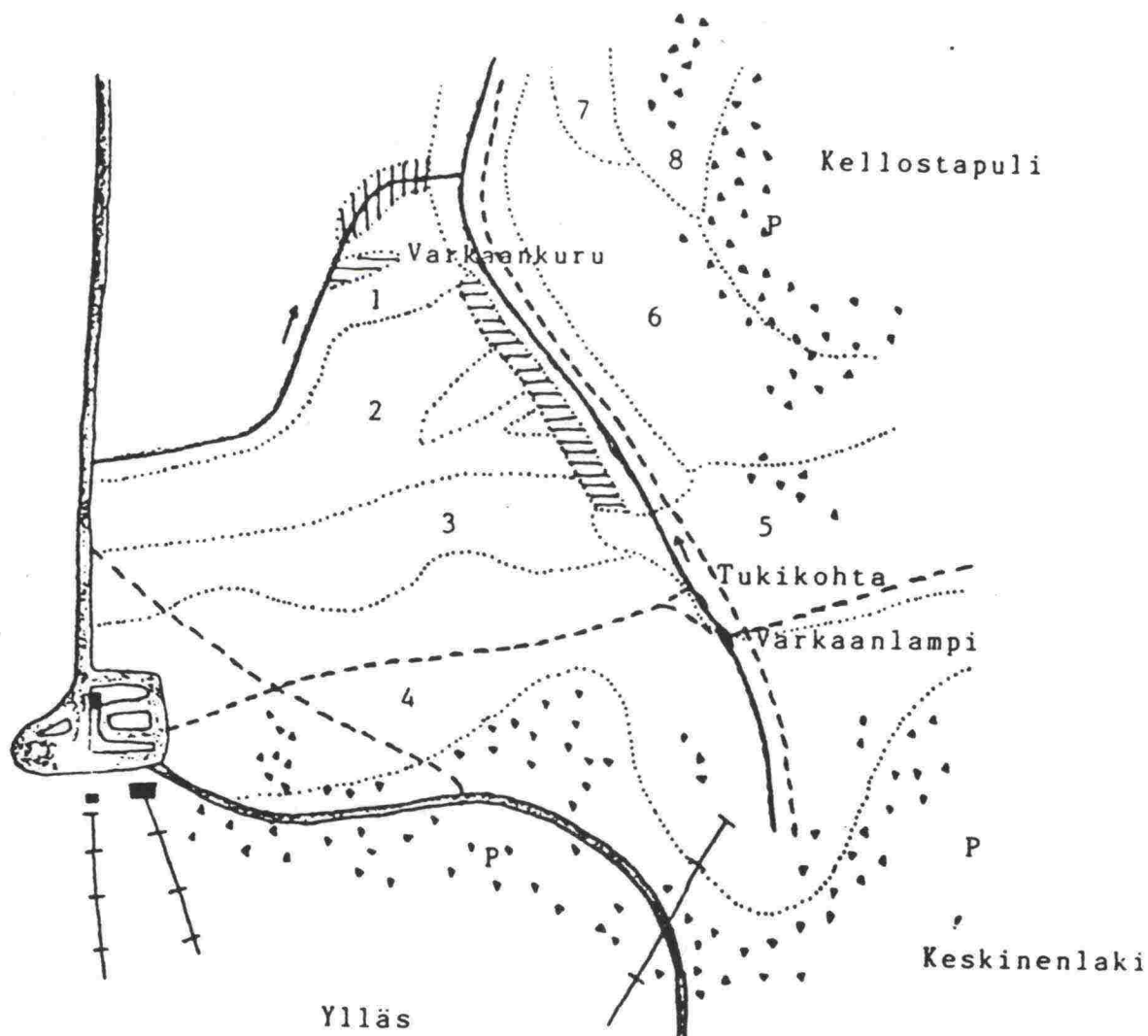
louhikko, kivikko

iso kivi

suo

1. alueen numero

kestopäällystetie

soratie

polku

puro, virtaussuunta

lampi

lämmitettävä rakennus

hiihtohissi

louhikko

puronvarsipensaikko

suo

1 koivu - kuusimetsikkö

2 kuusi-koivu-mäntymetsikkö

3 mänty-(koivu)metsikkö

4 koivu-(mänty)metsikkö

5 kuusi-koivumetsikkö

6 mänty-koivu-kuusimetsikkö

7 mänty-kuusimetsikkö

8 mäntymetsikkö

paljakka